

16. nov 1967

Philadelphias (USA) asuva Inimese Potentsiaali Uurimise Instituudi direktori Glenn Doman'i raamat «Kuidas õpetada oma last lugema? «Õrn revolutsioon» on kõigi maailmas lained lõõnud ja esile kutsunud mitmesugust reageerimist, alates õlgade kehitemisest kuni vaimustatud poololeoluni.

Glenn Doman'i seisukohti on tutvustatud ka «Edasi» lugejaile (10. juunil 1966 ja 30. juunil 1967). Käesolev kirjutis sisaldab täpse meetoodika Glenn Doman'i teose järgi, nimelt — kuidas oleks võimalik õpetada kaheaastasi lapsi lugema (teatavasti peab Glenn Doman seda vanust kõige sobivamaks lugema õpetamise alustamiseks).

Isküsimus — kas seda kohe proovima hakata, kas selleks küllalt aega leidub jne. Huvitav on siiski teada.

Lugema õpetamisel peab silmas pidama kahte asja:

1. Lugemine on kõige huvitavam mäng.

2. Iga õppus peab lõppema enne, kui laps seda soovib.

Sõna või sõnad tuleb kirjutada kõvale valgele kartongile tušiga ja väikeste tähtedega (trükitähed). Kartongi igast äärest peab jääma vähemalt pool tolli (1 toll = 2,5 cm) vaba ruumi.

Sõnad «ema» ja «isa» tulevad kirjutada eri papitükki peale, mille kõrgus on 6 tolli ja pikkus 24 tolli. Tähtede suurus olgu 5 korda 4 tolli (kõrgus 5, laius 4 tolli), tähtede omavaheline kaugus üksteisest poole tolli ümber; tähed peavad olema kirjutatud väikeste trükitähtedega ning punase tušiga.

Esimene aste (visuaalne eristamine)

Lugema õpetamine algab peale sõnaga «ema». Teisi sõnu ei tohi laps enne näha. Alustada tuleb siis, kui laps on puhanud ja heas tujus. Koht valida selline, kus on võimalikult vähe segavaid tegureid (on soovitat, et selles kohas oleks vähe mööblit ja pilte).

Hoiu kartongi sõnaga «ema» kaugemal lapse käe ulatusest ja ütle talle selge häälega: «See tähendab ema».

Muud midagi ära ütle. Laps vaadaku seda sõna mitte üle kümne sekundi.

Nüüd mängi lapsega 1—2 minutit, pühendades end järgitult lapsele. Siis näita lapsele sõna «ema» teistkordselt 10 sekundi vältel ja ütle üks kord selge häälega: «See tähendab ema!».

Nüüd mängi jälle lapsega 2 minutit.

Taas näita kolmandat korda lapsele sõna 10 sekundit ja taas korda, et see on «ema».

Ära küsi lapselt, mis sõna see on.

Korda seda õppust kirjeldatud viisil viis korda esimese päeva jooksul. Iga õppuse vaheaeg peab olema vähemalt 1,5 tundi.

Teisel päeval tuleb põhiõppust korrata kaks korda.

Kolmandat õppust tuleb alata nii, et lapse silme ees hoiataks sõna «ema» ja öeldakse väga selgesti: «Mis see on?» Ise loe seejuures vaikelt ja pikkamööda kümneni.

Kui laps ütleb «ema», siis tuleb teda väga kiita ja öelda talle, et ta on hea, tark ja et oled väga uhke tema üle.

Väljenda oma armastust lapse vastu otse füüsiliselt. Maiustusi sel puhul mitte anda.

Sel juhul, kui laps ei ütle «ema» pärast omaette kümneni lugemist, ei tohi olla pettunud. Pettumust ei tohi näidata mitte mingil moel. Selle asemel ütle selgesti ja rõõmsalt: «See on ema, eks ole?»

Kui laps ei ütle «ema», tuleb jätkata õpetamist täpselt nii nagu esimesel päevalgi, kusjuures küsimust (Mis see on?) tuleb korrata ainult üks kord päeva jooksul kolmanda õppuse algul. Lapsel võib «ema» õppimise peale minna üks päev või üks nädal. Kui laps ei ole nädalaga selgeks saanud «ema» (mis on väga ebatõenäoline), katkesta õpetamine üheks nädalaks ja siis alusta uuesti.

vaid vaheldumisi mõne muu tähega algava sõnaga).

Iga uue sõna selgeõppimise järel tulevad kõik eelmised sõnad läbi korrata. Keskmiselt omandab laps ühe sõna kas ühe või kahe päevaga.

Kolmas aste (koduga seotud sõnad)

Koduga seotud sõnad peavad olema samuti väikeste punaste trükitähtedega kirjutatud. Papitüki kõrgus 3 tolli tähtede kõrgus 2 tolli. Koduga seotud sõnad jagunevad alaliikidesse: perekonda.

esemeid, lapsele kuuluvaid esemeid, tegevust, tähistavad sõnad.

A Perekond

ema	isa	vend
õde	koer	kass
kana	kukk	laps

«Ema» ja «isa» on juba õpetatud, kuid suuremate tähtedega. Perekonda kuuluvate olendite toodud loetelu on mõeldud näitena Kui näiteks «venda» ei ole perekonnas, siis seda sõna mitte õpetada. Kui on aga muid perekonnaliikmeid või loomi peale nimetatute (näiteks lehm), tuleb neid õpetada.

Ka perekonnaliikmete nimed (Jaan, Leida jne.) olgu kirjutatud igaüks eri kaardile (pärisnimede algtäht peab olema suur trükitäht).

Kõik sõnad õpetatakse selgeks üksikult nagu ennagi ja iga olen-dit tähistava sõna puhul näitab ema enne vastavat isikut või looma.

Selleks ajaks ulatub lapse lugemise sõnavara 25—30 sõnani ja pole otstarbekas korrata kõiki läbivõetud sõnu. Seepärast on soovitat, et vanem enne iga õppust ei kordaks mitte üle 5 sõna (viis on maksimum).

Ära unusta last kiitmast edu puhul.

B. Perekonnale kuuluvad esemed

tool	laud	uks
aken	köök	tuba
radio	voodi	kapp

Seegi nimestik võib olla lühem või pikem, vastavalt konkreetsele olukorrale.

Neid sõnu tuleb samuti lugema õpetada nagu ennagi, nimelt ema näitab enne lugemist vastavat objekti. Kuna esemeid ei saa kõiki ühte tuppä viia, siis tuleb vastavat eset tähistav sõna selgeks õpetada eseme asupaigas.

C. Lapsele kuuluvad esemed

taldrik	lusikas
tass	müts
kingad	pall
püksid	kleit
kindad	sall

See loetelu varieerub samuti vastavalt olukorrale. Ta sõltub ka sellest, kas laps on poiss või tüdruk, 18-kuune või 5-aastane.

D. Tegemist näitavad sõnad

istub	roomab
seisab	jalutab
jookseb	hüppab
naerab	viskab
ronib	loeb

Enne iga uue sõna õpetamist näitab ema ette vastava tegevuse, öeldes seejuures: «Ema hüppab.» Siis laseb lapsel hüppata, öeldes seejuures: «Jaan hüppab.» (Nimetada lapse nime.) Seejärel näitab ema lapsele vastavat sõna ja ütleb: «See sõna tähendab «hüppab.»

Neljas aste (lause ehitust tutvustav sõnavara)

Kartongitüki kõrgus peab siin olema 3 tolli, tähtede kõrgus 2 tolli. Tähed tuleb kirjutada musta tušiga, väikeste trükitähtedega, iga sõna eri kartongitükil.

Vanem õpetagu selgeks (meetoodika täpselt sama kui eespool) ükshaaval sõnad «mina», «olen», «siin».

Kui need sõnad on selged, siis pangu vanem need sõnad eesnimetatud järjekorras üksteise kõrvale, kas põrandale või lauale.

Vanem näitab siis sõnale «mina» ja küsib: «Mis sõna see on?» Nii tuleb teha ka ülejäänud kahe sõnaga. Kui laps oskab kõik need sõnad ükshaaval ära lugeda, tuleb lapse vastu üles näidata vaimustust.

Nüüd ütleb vanem pikkamisi ja selgelt: «Need kolm sõna loetakse kokku: Mina olen siin!» Iga sõna puhul, mida ta loeb, näitab vanem vastavale sõnale.

Siis ütleb vanem lapsele: «Ütle mulle veel üks kord, kuidas need sõnad loetakse.» Kui laps kordab kogu lause, tuleb teda kiita.

Edasi minnakse teise lause «Sina oled seal» õpetamiseks. Meetoodika on täpselt sama: enne tuleb selgeks õpetada sõnad ükshaaval, seejärel lause. Õpetamise kiirus võib kõikuda ühest uuest sõnast kuni paari lauseni päevas.

Sel viisil tuleb õpetada lapsele umbes 30 uut sõna lausete kujul (enne üksikud sõnad). Näiteks: Ema istub toolil. Isa loeb ajalehte. Laps naerab heleda häälega. Leib ja või on laual. Sina sööd lusikaga suppi. Sinul on toredad kindad. Laps jalutab mööda tuba. Kas sulle meeldib palli mängida? Jah, mulle meeldib palli mängida.

Viies aste (lausel)

Siin tuleb õpetada neidsamu lauseid, mis neljanda astme puhulgi. Selle juures on siin siiski järgmised erinevused võrreldes neljanda astmega.

Lause või laused tuleb kirjutada ühele kartongitükile. Kirjutada musta tušiga, tähtede kõrgus 1 toll, kõik kartongitükid peavad olema ühesuurused, vaatamata lause pikkusele. Peale selle tuleb kartongitüki vasakpoolsesse äärde teha kaks auku, et oleks võimalik kartongitükke, mis nüüd kuulutavad endast väikese raamatu lehti, panna kiirkõitja vahele.

Esimene raamat koosneb 10 leheküljest, seega on vaja kanda 10 kartongitükile järgmised laused: 1. tükile ehk lehele: Mina olen siin. Sina oled seal. 2. lehele — Ema istub toolil. 3. lehele — Isa loeb ajalehte. 4. lehele — Laps naerab heleda häälega. 5. lehele — Leib ja või on laual. 6. lehele — Sina sööd lusikaga suppi. 7. lehele — Sinul on toredad kindad. 8. lehele — Laps jalutab

mööda tuba. 9. lehele — Kas sulle meeldib palli mängida? 10. lehele — Jah, mulle meeldib palli mängida.

Laps on kõiki neid lauseid juba lugenud neljandas astmes, kuid seal oli iga sõna eraldi lehel ja poole suurem.

Näidates lapslele 1. lehte, loeb vanem aeglaselt ja selgelt: «Mina olen siin. Sina oled seal.» Näidates seejuures igale sõnale, mida ta loeb. Siis küsib vanem lapselt, mis on kaardile kirjutatud, näidates igale sõnale. Kui vanem on veendunud, et laps oskab lugeda sõnu üksikult ja lausena, tuleb last kiita. Kõik lehed pannakse pidulikult kiirkõitjasse, s. o. raamatusse.

Kiirus olgu umbes üks leht päevas.

Enne uue lehe lugemist tuleb eelmise lehe sisu korrata, s. o. uuesti läbi lugeda.

Kuues aste (tõelise raamatu lugemine)

Tähtede kõrgus on siin veerand tolli. Tähed on suured ja väikesed nagu tekstis ikka.

Laused on täpselt samad, mis viiendas astmeski.

Kui lapse nägemisaparaat ei arene nii kiiresti kui lugemisoskus, tuleb kasutada 1 tolli kõrgusi tähti (nagu viiendas astmes).

Õieti on lugu nii, et neljas, viies ja kuues aste eeldavad väikelastele kohandatud raamatut, mille ühel leheküljel ei ole üle kahe lause teksti.

Raamat peab olema trükitud veerand tolli kõrguste tähtedega. Selle raamatu tekst kantakse üksikute lehekülgedele kaupa kartongile, tähtede kõrgus 1 toll, nii nagu oli jutt viiendas astmes (iga lehekülje tekst eri kartongitükile).

Siit tagasi minnes saame neljanda astme. Nimelt kantakse raamatu iga sõna eri kartongitükile, tähtede kõrgus 2 tolli, kuid neist üksikutest sõnadest tuleb moodustada täpselt samad laused, mis on raamatuski.

Kuna meil pole olemas sellist raamatut, siis peab vanem ise koostama vastavad lihtsad laused, kinni pidades tähtede eespool toodud suurusest.

Umbes 3-aastaselt jõuab laps kuuendas astmes märgitud raamatu lugemisele.

Hiljem, kui laps on need astmed läbi teinud, võib minna aabitsa ja muu sobiva raamatu lugemisele.

Seitsmes aste (tähestik)

Kui lapsel on paar väikest raamatut läbi loetud, tuleb talle tähestik selgeks õpetada. Tähestiku õpetamine toimub tavalise meetoodika järgi, s. o. häälikulisel põhimõttel.

P. KEES

Maimukesed õpetati lugema